

Bilaga till yrkesutbildning – frisör case-frågor

Elina och **Kim** går sista året på frisörutbildningen. Tack vare sina förutseende lärare så vet de redan en hel del om vad de behöver tänka på i olika situationer i livet, men ibland blir de osäkra. Då kan ni hjälpa till genom att hitta information på Skatteverkets webbsida eller i materialet som er lärare precis har gått igenom. På skatteverkets webbsida finns även olika e-tjänster och länkar till andra sajter.

Delmoment ett – Skatter i Sverige

Skatteverket jobbar inte bara med skatter, utan håller också reda på de som bor i Sverige från vaggan till graven.

Nu har Kim bestämt sig för att flytta hemifrån och han hyr ett rum av en äldre dam i stadens centrum. Elina berättar att man måste anmäla ändrad adress när man flyttar.

Kim undrar varför, han ska ju bara bo där ett år eller så och föräldrarna kan ju ta hand om hans post.

Fråga 1:

Varför är det bra att ändra adress? Och hur gör man enklast?

Svar: Man ska vara folkbokförd där man bor därför att:

- För att samhällsplaneringen ska fungera (skolor, dagis, sjukhus, kollektivtrafik etc byggs efter hur samhället ser ut nu och förväntas se ut i framtiden. Bor det många 65-åringar på en plats vet man att det kommer behövas åldringsvård, bor det många par i 25-års åldern på en plats vet man att det kommer behövas dagis etc)
- För att myndighetspost och räkningar ska komma till rätt adress så att man inte hamnar hos kronofogden för obetalda räkningar som man aldrig har fått
- för att man ska betala rätt skatt – den avgörs efter var man bor
- för att man ska få rätt bidrag, man t ex bara få bostadsbidrag för adressen där man är folkbokförd
- för att hemförsäkringen ska gälla

Hur gör man enklast: Gå in på skatteverkets e-tjänst Flyttanmälan som är öppen i stort sett dygnet runt. Du hittar den Skatteverkets webbplats på fliken Privat, under rubriken självservice/alla e-tjänster.

Den här måndagen har Elina åkt buss till skolan. Hon bor en mil utanför stan och bussen kör på motorväg hela vägen. Efter skolan åker hon till sjukhuset och hälsar på sin mamma som bröt benet på skidutflykten igår. Mamman opererades akut på söndagskvällen efter en snabb ambulansfärd från den kommunala skidbacken till sjukhuset.

På vägen hem stannar Elina till och handlar mat till sig och sin lillebror som fortfarande går på högstadiet. Deras pappa är inte hemma just nu för han sitter i fängelse. Hennes lillebror har tankat sin moped efter skolan och sedan lånat en bok om vulkaner på stadens bibliotek.

Efter middagen hjälper Elina honom med hans geografiprojekt innan de tittar på Rapport och sedan Nyheterna på TV4, för i morgon ska klassen diskutera om det är någon skillnad på nyhetsrapporteringen.

Fråga 2:

Vilka av de här sakerna är hjälps vi alla åt att betala? Är det något som Elina och hennes familj betalar helt själva? Och är det kanske till och med så att de är med och betalar skatt under dagen?

Svar: Samhället använder våra skatter för att t ex bygga motorvägen, köpa bussen, betala bussförarens lön, reparationer av bussen, bränsle till bussen, hyra skolans lokaler, betala lärarens lön, bekosta skolmaterial, el, vatten till skolan, inköp av ambulans och sjukvårdsmaterial, bränsle till ambulansen, utbildningen av sjuksköterskorna som kör ambulansen, deras lön, skidbacken, lönekostnaderna för personal på skidbacken, inköp av snökanonen, skötseln av parken runt backen, vägarna dit och från, sjukhuset, personalkostnaderna på sjukhuset, operationen, maten på sjukhuset, omvårdnaden på sjukhuset, kostnaderna för grundskolan, biblioteket, fängelset och sveriges television.

Exempel på kostnader: motorvägen kostade ca 300 000 000 kr att bygga mellan Elinas hem och stan. Att gå på gymnasiet kostar ca 112 000 kr per år. Grundskolan kostar ca 90 000 kr per år. Ett dygn i fängelse kostar mellan 2 000 – 6 000 kr. Att operera ett enkelt benbrott kostar ca 60 000 kr. (Jämför med t ex en levertransplantation som kostar ca 800 000 kr) Att ligga på sjukhus kostar 2 500 -5 000 kr per dygn. Att låna en bok kostar ca 70 kr.

Elinas familj betalar ca 80 kr per dygn för att mamman ligger på sjukhus, ingenting för gymnasiet, grundskolan, fängelset eller biblioteket. Däremot betalar man en tv-avgift till radiotjänst samt oftast en liten del av kostnaden för kollektivtrafiken om Elina åker på kvällar och helger.

Skatt som familjen betalat idag är t ex moms på maten och bensinen och energiskatt (punktskatt) på bensinen.

Exempel på andra skatter familjen betalar: Mamman kommer att (genom sin arbetsgivare och genom försäkringskassan) betala inkomstskatt på sin lön och sin sjukpenning. När de betalar sin elräkning kommer de också betala moms och energiskatt (punktskatt) för elförbrukningen.

Om mamman tar ett glas vin och en cigarett när hon äntligen kommer hem från sjukhuset så får staten in alkoholskatt, tobaksskatt och moms.

Delmoment två - anställning

Både Kim och Elina har skaffat sig extrajobb. Kim eftersom han nu måste betala mat och hyra och Elina för att hon behöver använda egna pengar för att t ex köpa kläder och smink när pappan inte längre kan jobba.

Båda två är nyfikna på hur mycket pengar de kommer få efter skatt. Kim jobbar extra i kassan på en affär och på hans anställningsbevis står det att han kommer få 6 000 kronor i månaden. Detta räcker till hans kostnader så han är nöjd.

Elina berättar för honom att de 6000 kronorna är det som kallas för bruttolön, men att hans arbetsgivare kommer dra skatt på pengarna. Hur mycket skatt som ska dras beror på var man bor.

Kim går in på Skatteverkets webbsida och skriver in kommunala skattesatser i sökrutan. Där tar reda på hur mycket skatt man betalar i hans kommun och församling, och går sedan in i rätt skattetablell för att få reda på hur mycket nettolön han kommer att få.

Fråga 1

Om du hade tjänat 6 000 kronor i månaden, hur mycket skulle du få ut i nettolön varje månad?

Svar: Det beror på var man bor och därmed i vilken skattetablell man ska titta. Man hittar skattesatser och skattetabeller här:

<http://www.skatteverket.se/privat/skatter/arbeteinkomst/vadblirskatten/skattetabeller.4.18e1b10334ebe8bc80005221.html>

Fråga 2

Elinas moster bor i Stockholm i Vantörs församling och tjänar 31 000 kronor i månaden. Hur mycket får hon ut i nettolön varje månad?

Svar: Vantör har skattesats 30.195 och det innebär att preliminärskatten som dras hittar man i tabell 30. Eftersom Elinas moster är vanlig löntagare så ska man titta i kolumn 1 i skattetablellen.

Tjänar man 31 000 kr ska man betala 6 990 kronor i preliminärskatt, vilket Elinas mosters arbetsgivare sköter åt henne. Så Elinas moster får ut 24 010 kronor varje månad i nettolön.

Delmoment tre - Vitt eller svart?

Elina har fått ett extrajobb på salong Snabba klipp. Hennes chef tycker att det är enklast om Elina får sin lön varje fredag, direkt ur kassan. Elina har lärt sig att det är viktigt att få en lönespecifikation, och hennes chef lovar henne att ordna detta. Tyvärr har chefen fortfarande inte hunnit ordna med papperna, som hon säger, och Elina har därför inte fått vare sig lönespecifikationer eller anställningsbevis trots att det har gått tre månader.

Fråga 1:

Kan detta vara ett problem för Elina och i sådana fall varför?

Svar: Det är stor risk att Elina arbetar svart utan att veta om det. Om hennes chef inte ger henne något anställningsbevis eller några lönespecifikationer så finns det inga bevis på Elinas anställning eller på att Elinas lön blir beskattad. Man ska alltid få lönespecifikation varje gång man får lön. Dvs i det här fallet varje vecka.

Fråga 2:

Elina har en stressig vecka, det snart studentfiranden och det är många som vill snygga till sig tills dess. Hennes bästa väns mamma kommer dit och ber Elina om en ny permanent inför sonens studentskiva. Elina klämmer in henne trots att hon egentligen inte har tid. Tyvärr går något fel och hårbotten blir skadad och kunden tappar en stor bit hår.

Fråga 3:

Vad händer nu? Kan det vara någon skillnad om Elina har en vit anställning eller om hon jobbar svart, och på vilket sätt i så fall?

Svar: Om hon jobbar svart så gäller inga försäkringar för kundens skadeståndsanspråk. Elina kan bli skuldsatt privat. Eftersom svartarbetet blir avslöjat av något sådant här så är risken också stor att hon inte får jobba kvar, att hon får problem med skatteverket och kronofogden samt att hon kan bli föremål för utredning av ekobrottsmyndigheten och eventuellt bli åtalad.

Fråga 4:

Om Elina halkar i stressen och skadar ryggen och inte kan arbeta hos Salong Snabba klipp på tre veckor, vad kan hända då om det visar sig att hon har jobbat svart?

Har hon någon anställningstrygghet så hon vet att hon har jobbet kvar när hon blir frisk?

Hennes arbetsgivare vägrar betala sjuklön och Elina går till försäkringskassan för att få sjukpenning.

Kan hon få ersättning från Försäkringskassan?

Försäkringskassan skickar en anmälan till Skatteverket. Vad gör Skatteverket när de märker att Elina inte har betalat skatt som hon ska?

Bilen hon köpte, kan Kronofogden ta den om hon inte kan betala in skatten på en gång?

Om Elina skadar ryggen allvarligt, omfattas hon då av arbetsskadeförsäkringen, arbetsgivarens försäkringar eller egen olycksfallsförsäkring?

Svar: Hon har ingen anställningstrygghet utan risken är stor att hennes chef redan har skaffat någon annan som vill jobba.

Hon får ingen sjukpenning från försäkringskassan eftersom hon inte har någon sjukpenninggrundande inkomst.

Skatteverket gör en utredning som visar hur mycket lön Elina har fått och sedan blir Elina skyldig att betala in den preliminära inkomstskatt som skulle ha dragits av arbetsgivaren. Hon måste betala in all skatt på en gång (månaden efter beslutet) oavsett hur lång tid det gäller, det vill säga det kan gälla flera års skatt.

Eftersom det ofta är så att man inte har alla pengar kvar så hamnar skulden hos kronofogden som kan sälja ens saker och sedan ta pengar från ens lön tills skulden är betald (allt över existensminimum). Så länge man har skatteskulder kan man inte starta eget.

När skulden är betald har man fortfarande en betalningsanmärkning hos kronofogden i 3 år.

Det finns ingen försäkring som gäller för Elina. Hon får inget från försäkringskassan, arbetsskadeförsäkring gäller bara om man är anställd och arbetsgivaren betalar arbetsgivaravgifter, hon är inte försäkrad av arbetsgivaren och en privat olycksfallsförsäkring gäller inte om man jobbar svart. Så om hon blir allvarligt skadad och aldrig mer kan jobba så har hon inget sätt att försörja sig mer än försörjningsstöd (socialbidrag).

Delmoment fyra – Frisörföretagarna och Skatteverket

Kim tröttnar på att arbeta på affär och får jobb på Salong Utan krus. Hans chef ordnar snabbt fram anställningsavtal och Kim får lönespecifikation varje månad via sin bank när lönen kommer in. Hans chef visar honom hur kassaapparaten fungerar och är väldigt noga med att Kim ska fylla i personalliggaren varje morgon, även om det är ont om tid.

En dag kommer en ung man in och frågar om det finns en drop in-tid för klippning. Han får sitta ner och vänta lite medan Kim klipper klart sin kund och säljer några hårprodukter. Under tiden hinner även två andra kunder bli klippta av övrig personal samt sju olika hårprodukter säljas.

Efter att Kim klippt den unga mannen så går de till kassan och mannen köper även en flaska schampo. När han har fått sitt kvitto presenterar han sig som Tomas från Skatteverket. En kollega kommer samtidigt in i lokalen och de legitimerar sig båda.

En av dem ber att få ut en x-rapport från kassan och jämför med de anteckningar om försäljningar som de har gjort och den andra kollar personalliggaren mot de personer som är verksamma i lokalen. Just nu är det Kim, en praktikant från frisörutbildningen och chefen.

Både Kim och praktikanten har glömt att skriva in sig i personalliggaren, eftersom det just idag var väldigt stressigt när de båda två kom till jobbet. Alla köp är dock registrerade i kassaregistret men ingen har erbjudit kunderna kvitto förutom Kim.

Fråga 1:

Ska praktikanten vara inskriven i personalliggaren?

Svar: Ja.

Fråga 2:

Vad kan hända när Skatteverket märker att inte allt sköts som det ska? Vad gör personalligaren för nytta? Och varför spelar det roll att kunderna ska få kvitton, är det inte bara viktigt att alla försäljningar är registrerade i kassaapparaten?

Svar: Skatteverket kan fatta beslut om kontrollavgift. 10 000 kronor för att de inte lämnar kvitton, 10 000 kronor för ej ifylld personalliggare, plus 2 000 kronor per person som skulle ha varit inskrivna. Om det upprepas inom ett år är det 20 000 kr som gäller vid en eventuell kontroll..

Vid upprepade förseelser kan Skatteverket också göra revision.

Fråga 3:

Varför tror ni att branschorganisationerna är de som har tagit initiativ till den här lagstiftningen? Vad spelar det egentligen för roll om man har en anställd som jobbar svart och kanske bara redovisar hälften av företagets inkomster till staten? Tänk både på den anställdes situation, företagets situation och hur en salongs fusk påverkar övriga salonger.

Svar: den anställdes situation: se ringarna och svar ovan,
företagets situation: om företaget har oredovisade inkomster så betalar företaget mindre i skatt än vad det ska. Detta innebär att ägaren begår bokföringsbrott och skattebrott och riskerar böter och fängelse. Risken är också större att man hamnar i fel kretsar iom att man kanske måste köpa in stöldgods istället för från riktiga leverantörer och får människor i sitt liv som

man inte vill ha nära sin familj. Man bidrar inte till det gemensamma och då är det svårare för staten att få pengarna att räcka till cancervård och dagisplatser med mera.

Andra salonger: det är svårare för hederliga människor att konkurrera när ohederliga inte betalar moms, inkomstskatt etc därför att de hederliga behöver ta mer betalt för att få lika mycket pengar på fickan. Detta snedvrider hela konkurrensen i samhället. Detta är också orsaken till att branschorganisationerna har engagerat sig så mycket. Man vill värna om sina medlemmar. Man ska inte behöva gå omkring med ångest för att man tror att man är tvungen att vara kriminell för att klara att driva sin salong.

Delmoment fem – Starta eget

Nu har Elina lyckats jobba ihop 3 000 timmar för sin färdigutbildning, trots att de första månaderna när hon jobbade på Salong Snabba Klipp inte räknades med. Hon har också lyckats betala av sin skatteskuld.

Hon får reda på att en salong i stan vill hyra ut två stolar och nu när hon har gjort sitt gesällprov så ringer hon dem och hör om det fortfarande stämmer. Ägaren av salongen och Elina kommer bra överens så de tecknar avtal om att Elina ska hyra en stol.

Fråga 1:

Vad är det för skillnad mellan att vara anställd på en salong och att hyra stol på en salong?

Svar: Hyr man en stol så är man egen företagare. Oftast startar man det skatteverket kallar enskild firma. Andra former av företag är aktiebolag och handelsbolag.

Fråga 2:

Elina inser nu att hon måste starta eget och frågar dig om du vet vad hon behöver göra. Du har precis gått klart kursen i entreprenörskap och tipsar henne om Verksamt.se och Skatteverkets webbplats. Tillsammans gör ni en lista över vad hon behöver tänka på och vad hon behöver göra.

Fråga 3:

Som tack för hjälpen erbjuder hon dig klipp och färg. Är detta något som hon ska ta upp som en inkomst i sitt företag trots att du inte behöver betala något?

Svar:

Ja, det måste hon göra. Det kallas för uttagsbeskattning och hon ska ta upp det som en vanlig försäljning som om hon fått betalt.

Fråga 4:

Kim får reda på att Elina hyr stol och eftersom det är lite kylig stämning på jobbet efter Skatteverkets besök och de avgifter som drabbade Kims chef i samband med detta så bestämmer sig Kim för att starta eget. Han har ju trots allt jobbat ett halvår som frisör nu och är väldigt duktig. Kim hyr den andra stolen på salongen.

Finns det några nackdelar för Kim när det gäller att hyra stol jämfört med att vara anställd?

Svar: Ja, egen firma gäller inte som timmar i färdigutbildning. Han måste vara anställd hos en behörig frisör med kollektivavtal för att timmarna ska räknas.

Efter ett tag så märker hans kunder att Elina har sitt gesällbrev hängande på väggen. De frågar Kim varför inte han har sitt gesällbrev uppsatt. Han måste då erkänna att han inte är behörig frisör eftersom han inte gått klart färdigutbildningen. Trots att Kim är en lika duktig frisör som Elina vägrar hans kunder nu att betala lika mycket för klippningen som Elinas kunder betalar. Kim börjar få det svårt att gå runt och vet inte vad han ska göra.

Elina bestämmer sig för att anställa Kim så att han kan få de timmar som fattas för färdigutbildningen.

Fråga 5:

Vad behöver Elina tänka på när hon anställer Kim?

Svar: Se verksamt.se under driva anställa, hon registrerar sig som arbetsgivare plus att hon måste teckna kollektivavtal.

Fråga 6:

Förutom informationen och e-tjänsterna som finns på skatteverkets webbplats och verksamt.se så kan Elina få annan hjälp av Skatteverket. Ge exempel på detta.

Svar: Skatteverkets informationsträffar för nya företag samt möjlighet att boka personligt besök.